

O. Nazarenko, O. Voloshyna

Organization of internal control enterprise in the agricultural production

This article presents the current state of research, formed the author's definition of «internal control», defined elements and proposed requirements for the effective functioning of the internal control system of agricultural enterprises.

Одержано 04.10.11

УДК 631.162:004.4'24 (477)

Н.В. Прохар, доц., канд. екон. наук

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Використання інформаційних технологій в обліку фінансових результатів сільськогосподарських формувань

В статті розглянуто особливості автоматизованого формування фінансових результатів сільськогосподарських формувань та розроблено пропозиції для його вдосконалення.

автоматизація, інформаційні технології, доходи, витрати, фінансові результати, центри відповідальності, сільськогосподарські формування

Сучасний етап функціонування економічної системи характеризується зростанням інформаційного навантаження як на управлінський персонал, так і на працівників бухгалтерії, що потребує перегляду організаційних форм ведення бухгалтерського обліку. Суттєвих змін в умовах реформування національного бухгалтерського законодавства потребує не тільки облік, а й контроль, що покликані забезпечити всі ланки управління оперативною та деталізованою в необхідному розрізі інформацією, швидко реагувати на зміну нормативної бази, відхилення від запланованих показників діяльності тощо. Тому з метою удосконалення управління сільськогосподарськими формуваннями необхідно використовувати сучасні методи управління і запроваджувати комплексну автоматизацію облікової та управлінської діяльності, що базується на новітніх інформаційних технологіях.

Як свідчать наукові публікації, в умовах повної чи часткової автоматизації галузей економічної діяльності за межами більшості наукових досліджень та нормативної регламентації залишаються питання проектування комп'ютерних технологій, створення оптимальної бази даних для сільськогосподарських формувань, автоматизованого робочого місця (АРМ) бухгалтера, зв'язку АРМ бухгалтера з мережею АРМ управлінських працівників та операторів виробничих ділянок саме в агроформуваннях. Більше того, сільгоспвиробники, в основному, здійснюють ведення обліку без застосування програмного забезпечення, що унеможлиблює їх своєчасне реагування на зміну ринкових умов господарювання, знижує привабливість вкладення інвестицій іноземними інвесторами, а інформація бухгалтерського обліку в цілому та фінансових результатів, зокрема, не має необхідної аналітичності, оперативності, достовірності, а отже – й релевантності.

Розгляду окремих аспектів автоматизації бухгалтерського обліку присвячені праці вітчизняних науковців, таких як М.Т. Білуха, Ю.Я. Литвин, М.Ф. Огійчук, В.С. Пономаренко, П.Т. Саблук, Л.К. Сук, Л.О. Терещенко, а також зарубіжних - Г.А. Титоренко, І.Т. Трубілін, Г.В. Федорова та інших, що відзначаються фрагментарністю та розкривають, в основному, загально-теоретичні аспекти автоматизованої обробки економічної інформації.

Метою статті є розгляд особливостей застосування інформаційних технологій в обліку фінансових результатів сільськогосподарських формувань та розробка пропозицій для його вдосконалення.

Використання певної програми з автоматизації бухгалтерського обліку в сільському господарстві повинно передбачати визначення керівників та спеціалістів відповідних рівнів щодо збору, накопичення, обробки та зберігання інформації. Однак, як зауважує Т.І. Владімірова [1, с. 392], автоматизувати процес визначення фінансових результатів без автоматизації попередніх економічних циклів підприємства є неможливим, тому важливого значення набуває саме розмежування та регламентація потоків інформації про всі без виключення об'єкти обліку.

Кількість автоматизованих робочих місць (АРМ) залежить від організаційної структури сільськогосподарських формувань та їх фінансових можливостей, масштабів автоматизації обліково-контрольних процесів. Тому саме найбільш типова організаційна структура центрів відповідальності в сільськогосподарських формуваннях, на нашу думку, може бути покладена в основу АРМ керівників виробничих і збутових підрозділів сільськогосподарських підприємств (рис. 1).

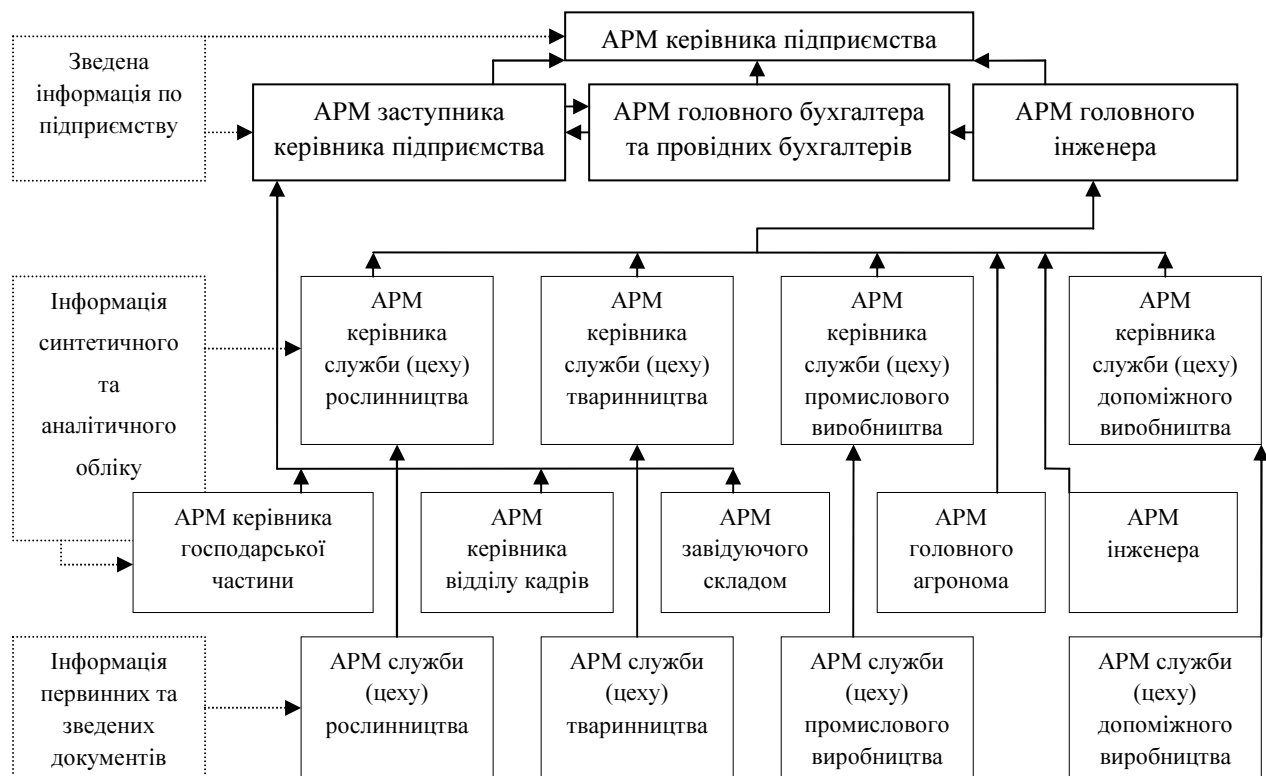

Рисунок 1 - Схема організації обліку й контролю фінансових результатів із застосуванням локальної комп'ютерної мережі

Схема організації обліку із застосуванням локальної комп'ютерної мережі призначена забезпечити посилення контролю за діяльністю структурних підрозділів

сільськогосподарських формувань. Інформація з первинних та зведених документів підлягає введенню в комп'ютер безпосередньо в службах основного, промислового чи допоміжного виробництв. Контроль інформації про доходи, витрати та фінансові результати в аналітичному та синтетичному розрізах покладено на керівників центрів відповідальності. Контрольні повноваження головного бухгалтера та провідних бухгалтерів полягають у перевірці регістрів синтетичного та аналітичного обліку й формуванні внутрішньої та зовнішньої звітності. Тоді як заступник керівника й керівник підприємства покликані здійснювати загальний контроль результатів діяльності та прийняття рішень з метою поточного й перспективного управління підприємством. Така організація обліку й контролю фінансових результатів, на нашу думку, спростить та прискорить інформаційні зв'язки менеджерів відповідних рівнів та вищого керівництва, а отже – дозволить на всіх етапах просування інформації своєчасно реагувати на виявлені відхилення від запланованих параметрів діяльності.

Погоджуємося з думкою П.В. Іванюти [2, с. 226], що з врахуванням особливостей сільськогосподарського виробництва за умов розташування відокремлених підрозділів на досить великій відстані від основного офісу та бухгалтерії впровадити інформаційні системи дуже складно. В цьому випадку доцільне використання комп'ютерної техніки і корпоративних мереж, що передбачає розмежування доступу до облікової інформації.

На нашу думку, розмежування доступу до мережевих ресурсів в сільськогосподарських формуваннях шляхом введення реєстраційного імені та паролю повинно відповідати запропонованій схемі організації обліку й контролю в умовах автоматизації. Так, керівник підприємства повинен мати доступ до інформації, необхідної для управління, тобто узагальненої та відповідним чином згрупованої, що міститься у внутрішній та зовнішній звітності. Як головний системний адміністратор, він повинен визначати допуск в мережу користувачів та забезпечувати між ними належний обмін інформацією. Менеджери відповідних рівнів повинні контролювати досягнення запланованих показників в межах структурних підрозділів, які вони очолюють, тому повинні мати доступ до інформації регістрів синтетичного й аналітичного обліку та первинних і зведених документів. У свою чергу, працівники служб основного, промислового та допоміжного виробництв повинні мати доступ тільки до інформації первинних та зведених документів. Працівники бухгалтерії повинні контролювати виникнення доходів, витрат та обчислення фінансових результатів на стадіях як первинного, так і поточного й підсумкового обліку, що передбачає доступ до всієї облікової інформації.

Ефективний контроль витрат, доходів та фінансових результатів в автоматизованій системі управління підприємством неможливий без раціональної побудови довідників. Довідник структурних підрозділів дає змогу співвідносити витрати й доходи з окремими центрами відповідальності, а тому й обчислювати в такому розрізі фінансові результати. Важливого значення в процесі присвоєння кодів структурним підрозділам має узгодженість з принципами моделювання, що повинно забезпечити формування необхідної інформації не тільки з метою її обліку, а й управління підприємством.

На нашу думку, в основу кодування структурних підрозділів необхідно покласти принцип співвідношення процесів у діяльності підприємства (постачання, виробництва, збуту продукції та управління підприємством) й місць їх здійснення (конкретних структурних підрозділів) (табл. 1).

Таблиця 1 - Рекомендовані коди центрів відповідальності сільськогосподарських формувань

Код	Процес в діяльності підприємства	Найменування структурного підрозділу
1	постачання	відділ постачання
2	основне виробництво	ділянка відкритого ґрунту
3		ділянка закритого ґрунту
4		ділянка багаторічних насаджень
5	промислове виробництво	олійниця
6		млин
7		фруктосховище
8	допоміжне виробництво	ремонтна майстерня
9		гараж
10		електроцех
11		цех водопостачання і каналізації
12		котельня
13	збут продукції	склади
14	управління підприємством	бухгалтерія, відділ кадрів
15		головний офіс

З метою віднесення витрат до конкретних центрів відповідальності необхідно передбачити у відповідному довіднику кодування витрат підприємства у розрізі його структурних підрозділів. Важливого значення у зв'язку з цим набуває деталізація витрат саме в розрізі статей витрат для розрахунку технологічної собівартості, що спростить та прискорить складання виробничого звіту № 10.3а с.-г. На нашу думку, коди в довіднику витрат повинні включати не більше чотирьох цифр і забезпечувати зв'язок процесів у діяльності підприємства й центрів відповідальності, що узагальнено в табл. 2.

Таблиця 2 - Рекомендовані коди статей витрат сільськогосподарських формувань

№ з/п	Статті витрат	Постачання				Основне виробництво			Промислове виробництво			Допоміжне виробництво				Збут продукції		Управління підприємством	
		відділ постачання	ділянка відкритого ґрунту	ділянка закритого ґрунту	ділянка багаторічних насаджень	олійниця	млин	фруктосховище	ремонтна майстерня	гараж	електроцех	цех водопостачання і каналізації	котельня	склади	бухгалтерія, відділ кадрів	головний офіс			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15			
1	Насіння та посадковий матеріал	-	2.1	3.1	4.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
2	Паливо та мастильні матеріали	1.2	2.2	3.2	4.2	5.2	6.2	7.2	8.2	9.2	10.2	11.2	12.2	13.2	14.2	15.2			
3	Будівельні матеріали	-	-	-	-	5.3	6.3	7.3	8.3	9.3	10.3	11.3	12.3	13.3	14.3	15.3			
4	Запасні частини	-	2.4	3.4	4.4	5.4	6.4	7.4	8.4	9.4	10.4	11.4	12.4	13.4	14.4	15.4			
5	Малощітні швидкозношувані предмети	1.5	2.5	3.5	4.5	5.5	6.5	7.5	8.5	9.5	10.5	11.5	12.5	13.5	14.5	15.5			
6	Добрива	-	2.6	3.6	4.6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			

Продовження табл.2

7	Засоби захисту рослин		2.7	3.7	8.7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Сировина та матеріали	-	-	-	-	5.8	6.8	7.8	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Енергія	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.9	-	12.9	-	-	-
10	Витрати на оплату праці	1.10	2.10	3.10	4.10	5.10	6.10	7.10	8.10	9.10	10.10	11.10	12.10	13.10	14.10	15.10
11	Відрахування на соціальні заходи	1.11	2.11	3.11	4.11	5.11	6.11	7.11	8.11	9.11	10.11	11.11	12.11	13.11	14.11	15.11
12	Амортизація	1.12	2.12	3.12	4.12	5.12	6.12	7.12	8.12	9.12	10.12	11.12	12.12	13.12	14.12	15.12
13	Страхові платежі	-	2.13	3.13	4.13	-	-	-	8.13	9.13	10.13	-	12.13	13.13	14.13	15.13
14	Витрати на відрядження	1.14	2.14	3.14	4.14	5.14	6.14	7.14	8.14	9.14	10.14	11.14	12.14	13.14	14.14	15.14
15	Роботи і послуги	1.15	2.15	3.15	4.15	5.15	6.15	7.15	8.15	9.15	10.15	11.15	12.15	13.15	14.15	15.15
16	Інші витрати	1.16	2.16	3.16	4.16	5.16	6.16	7.16	8.16	9.16	10.16	11.16	12.16	13.16	14.16	15.16
17	Загальновиробничі витрати	-	2.17	3.17	4.17	5.17	6.17	7.17	8.17	-	-	-	-	-	-	-

Дві перші цифри коду в таблиці відповідають центру відповідальності, а останні цифри – відповідній статті витрат, що забезпечить поточний контроль формування технологічної собівартості центрів відповідальності та оцінку внеску структурних підрозділів у загальний фінансовий результат підприємства.

Витрати й доходи сільськогосподарських формувань також можуть розрізнятися в залежності від широкої номенклатури основної та побічної продукції, каналів реалізації, видів робіт чи наданих послуг цехами (службами) допоміжного виробництва, що обслуговують основне виробництво тощо. Оскільки номенклатура видів продукції сільського господарства є достатньо різноманітною, а її виробництво потребує типових робіт (послуг), то витрати й доходи доцільно розглядати не тільки за центрами їх виникнення та відповідальності, й а у розрізі видів виробництва та наданих робіт і послуг, що здійснюються працівниками різних структурних підрозділів сільськогосподарських підприємств. У загальній сукупності вони утворюють технологічний процес, що визначає, які операції можуть знайти відображення у первинних документах на підставі даних про кількісні параметри виробництва та особливості їх подальшого обліку, класифікацію витрат та доходів з метою поточного накопичення й контролю у розрізі центрів виникнення витрат та відповідальності. Враховуючи наведені вище міркування, вважаємо, що структура кодів рахунків з обліку доходів, витрат та фінансових результатів операційної діяльності повинна бути наступною (рис. 2).

Рисунок 2 - Структура кодів доходів, витрат та фінансових результатів операційної діяльності в автоматизованій системі управління

Код виду діяльності необхідний для деталізації доходів, витрат та фінансових результатів у розрізі основної та іншої операційної діяльності; код галузі діяльності – у розрізі рослинництва, тваринництва, підсобних та обслуговуючих господарств; код виду продукції – у розрізі сільськогосподарської продукції, робіт чи послуг; код центру відповідальності – у розрізі структурних підрозділів підприємства; код каналу реалізації – у розрізі продажу державі, переробним чи заготівельним підприємствам, кінцевим споживачам тощо. Запропонована структура кодів рахунків операційної діяльності, розширить можливості як оперативного, так і поточного обліку й контролю фінансових результатів. У свою чергу, коди рахунків з обліку доходів, витрат та фінансових результатів іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій, повинні, на нашу думку, включати код субрахунку, код джерела формування фінансових результатів (від реалізації, зміни цін, операцій володіння та інших операцій) і код об'єктів інвестування, оренди, видів стихійного лиха тощо.

Оскільки обчислення фінансових результатів в автоматизованій системі управління є технічною операцією, то рекомендовані коди рахунків автоматично повинні проставлятися у формах первинних документів чи реєстрів обліку, які містять кореспонденцію рахунків. Введення реквізитів стандартних форм первинних документів, відповідно до запропонованої схеми організації автоматизованого обліку, покладено на працівників служб основного, промислового чи допоміжного виробництва, а контроль за їх складанням – на керівників відповідних служб.

Процес автоматизованого формування облікової інформації про фінансові результати завершується комплексом завдань „Зведений облік та звітність”. Результати зведеного аналітичного та синтетичного обліку можуть використовуватися як для внутрішнього, так і для зовнішнього контролю фінансових результатів на підприємстві. На працівників бухгалтерії при цьому покладено обов'язки контролю виконання всіх облікових робіт.

Внутрішні звіти, що формуються автоматично, включають відомості за рахунками, журнали, оборотно-сальдові відомості, Головну книгу, а також спеціально розроблені внутрішні звіти, що враховують галузеву специфіку сільськогосподарських підприємств. Інформаційна корисність внутрішніх звітів може бути суттєво підвищена за рахунок налаштування програмного забезпечення на облік не тільки фактичних, а й планових доходів, витрат і фінансових результатів, що розширить можливості внутрішнього контролю підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження робимо висновок, що ефективне ведення обліку фінансових результатів сільськогосподарських формувань неможливе без запровадження автоматизованої обробки облікової інформації. Проектування інформаційних потоків доходів і витрат з урахуванням організаційної структури центрів відповідальності та основних видів робіт (послуг) сільськогосподарських формувань забезпечить раціональну побудову інформаційної системи підприємства. Подальше дослідження автора буде спрямоване на облік відхилень від норм витрат в автоматизованій системі управління підприємством.

Список літератури

1. Владімірова Т.І. Проблеми автоматизації обліку та їх вплив на фінансові результати / Т.І. Владімірова // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2007. – № 576. – С. 391–397.
2. Іванюта П.В., Левченко З.М. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб’єктів: навчальний посібник / П.В. Іванюта, З.М. Левченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.

Н. Прохар

Использование информационных технологий в учете финансовых результатов сельскохозяйственных формирований

В статье рассмотрены особенности автоматизированного формирования финансовых результатов сельскохозяйственных формирований и разработано предложения по его совершенствованию.

N. Prohar

Using of information technologies is in the account of financial results of the agricultural formings

At the article was features of the automated forming of financial results are considered on agricultural enterprises and suggestions are developed for his perfection.

Одержано 27.09.11